

Socialförvaltningen

Joel Malmvall

joel.malmvall@nassjo.se

0380-51 85 85

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar från Nässjö kommun – Socialstyrelsens författningsförslag i rapporten Öppna insatser utan samtycke

Socialnämnden i Nässjö kommun tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Socialstyrelsens författningsförslag i rapporten Öppna insatser utan samtycke.

Sammanfattningsvis ser vi positivt på de lagförändringar som Socialstyrelsen föreslår och menar att även det framtagna förslaget till utvidgning av 22 § LVU bör genomföras.

Vår inställning förklaras och motiveras under rubrikerna nedan, där vi också ger konkreta förslag till ytterligare förändringar och tillägg.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Socialnämnden i Nässjö kommun tillstyrker föreslagna ändringar i socialtjänstlagen 3 kap. 6 a och 6 b §§.

Ett tungt vägande argument för detta är att barnrättsperspektivet i lagstiftningen därmed stärks.

Vi menar även att förändringarna är i linje med socialtjänstlagstiftningens grundsyn – där frivillighet är ett centralt begrepp. Förvisso innebär Socialstyrelsens förslag en mindre inskränkning av vårdnadshavarens rättigheter, men å andra sidan innebär förslaget en viktig utvidgning av barnets rättigheter.

Genom att utvidga möjligheterna för barnet att ta del av insatser som det själv samtycker till så menar vi att idén om frivillighet faktiskt stärks i lagstiftningen. Socialnämnden i Nässjö kommun anser att barnets rätt i detta fall måste väga tyngre än förälderns rätt att kunna avvisa en insats.

Överväg att helt ta bort åldersgränsen

Socialstyrelsen har i sitt förslag till ny lag satt en åldersgräns för när ett barn kan ta del av öppna insatser utan vårdnadshavares samtycke. Förslaget är att sådana insatser kan beviljas till barn från 12 års ålder. Socialnämnden i Nässjö kommun anser dock att det finns goda argument för att i lagen inte ange någon åldersgräns.

Vi skulle se positivt på ett lagförslag som går ännu längre och som ger möjlighet att bevilja öppna insatser utan vårdnadshavares samtycke även till yngre barn, om det är lämpligt och barnet samtycker till det.

Kravet på en lämplighetsbedömning är centralt för vårt ställningstagande. Bara för att barnet önskar och samtycker till en insats innebär det inte att den beviljas, eftersom en sammanvägd bedömning alltid behöver göras utifrån ett lämplighetskriterium.

Utredningen för ett väl utvecklat resonemang kring hur socialtjänstens lämplighetsbedömningar bör göras. Bland annat nämns att vårdnadshavarens inställning kan utgöra en omständighet som gör det olämpligt med vissa insatser. Bara för att möjligheten finns att bevilja insatser utan vårdnadshavarens samtycke betyder detta alltså inte att vårdnadshavarens inställning inte ska beaktas. Tvärtom bör detta enligt utredningen vara något som vägs in i den lämplighetsbedömning som görs. Socialnämnden i Nässjö kommun instämmer i detta.

Socialstyrelsen för även ett resonemang kring om barnets mognadsgrad ska vara ett kriterium för när öppna insatser kan beviljas utan vårdnadshavares samtycke, istället för en fast åldersgräns. Utredningen landar dock i att det blir tydligare med en fast åldersgräns och att man då undviker att olika bedömningar görs.

Socialnämnden i Nässjö kommun menar tvärtom att det redan i och med lämplighetskriteriet kommer att göras olika bedömningar. Det är ingen självklarhet att en insats alltid kommer att beviljas bara för att barnet fyllt 12 år och samtycker till insatsen. Även om barnet fyllt 12 år kan exempelvis dess mognad komma att vägas in i bedömningen av huruvida en insats är lämplig eller inte. Vi ser därför heller inget problem i att helt ta bort åldersgränsen, utifrån att en lämplighetsbedömning alltid ska göras.

Vår mening är att lagstiftaren behöver sätta större tilltro till de professionella bedömningar som socialtjänsten gör i varje ärende. Socialnämnden i Nässjö kommun håller med utredningen om att det alltid finns risker förknippade med att bevilja insatser utan vårdnadshavares samtycke. Men vi menar samtidigt att detta är risker som är möjliga att hantera inom ramen för den lämplighetsbedömning som socialtjänsten alltid ska göra. I dessa bedömningar bör det vara en självklarhet att den typen av risker som utredningen pekar på ska beaktas.

Genom att helt ta bort åldersgränsen ges socialtjänsten ett större professionellt handlingsutrymme att agera, med barnets samtycke som grund och med barnets bästa i fokus. Vi tycker det vore bra om lagstiftningen gav denna möjlighet.

När det gäller frågan om processbehörighet instämmer vi med utredningen i att detta är en större fråga och vi anser inte att lagstiftningen bör ändras i detta hänseende. Eftersom processbehörigheten rör en formell rätt för den enskilde att initiera och driva en process är det också viktigt att lagen i detta fall anger en specifik ålder från vilken denna rätt inträder. Här är likabehandlingsperspektivet centralt för vårt ställningstagande.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Socialnämnden i Nässjö kommun ställer sig positiv till det lagförslag som utredningen lämnat gällande LVU 22 §. Till skillnad från utredningen tycker vi att det förslag till möjlig författningsändring som Socialstyrelsen lämnat ska genomföras.

Den bestämmelse som idag finns används sällan av kommunerna, vilket visar att den är komplicerad att tillämpa. En utvidgning av bestämmelsen är enligt vår mening positiv då detta ger ytterligare verktyg för socialtjänsten att agera när så bedöms lämpligt.

Vår bedömning är att paragrafen även med en utvidgning kommer att fortsätta tillämpas restriktivt av kommunerna, just på grund av den komplexitet och de risker som alltid finns kopplat till att besluta om insatser utan samtycke. Dagens restriktiva tillämpning tyder på att det hos kommunerna finns en god förståelse för de risker som finns och det finns därför god anledning att tro att även en utvidgad bestämmelse kommer att tillämpas med stor försiktighet av landets socialtjänster.

Socialnämnden i Nässjö kommun anser därmed att fördelarna med att genomföra lagändringen överväger nackdelarna, utifrån perspektivet att detta ökar socialtjänstens professionella handlingsutrymme att agera med stöd av bestämmelsen när detta är lämpligt.

Insatser utan samtycke innebär en begränsning av i detta fall både vårdnadshavarens och barnets frihet. De öppna insatser det här är fråga om innebär dock inte något betydande ingrepp i privatlivet. Graden av tvång kopplat till sådana åtgärder bör enligt vår mening ses som låg och inskränkningen av individens rätt måste här också sättas i relation till den eventuella begränsning av andra människors frihet som kan bli följden om ett beteende leder vidare till exempelvis grov kriminalitet. I det perspektivet bör en utvidgning av möjligheterna att ingripa utan samtycke ses som proportionerlig i förhållande till syftet.

Till skillnad från den slutsats som dras i utredningen menar vi dessutom att en utvidgning av lagen mycket väl kan vara användbar i relation till insatser som syftar till att förebygga olika former av hedersproblematik. Utredningen pekar på risker för barn som lever under hedersförtryck om det kommer till föräldrarnas kännedom att de haft kontakt med socialtjänsten, liksom risker för att öppna

insatser används istället för omhändertagande. Vi är helt eniga med utredningen om att dessa risker finns och att de kräver stor försiktighet, men vi menar samtidigt att det också finns mildare former av hedersproblematik där insatser utan samtycke mycket väl skulle kunna göra nytta och bidra till förändring av situationen utan risker för barnet. En bedömning av barnets bästa behöver alltid göras och en utvidgning av lagen ökar enligt vår mening möjligheterna för socialtjänsten att i fler situationer agera utifrån barnets bästa.

Öppna insatser utan samtycke även för vårdnadshavare

Utredningen lyfter fram problemet med att endast kunna besluta om öppna insatser utan samtycke till barnet eller ungdomen, när vikten av att se till hela familjesituationen liksom vårdnadshavarnas roll och ansvar samtidigt betonas.

Socialnämnden i Nässjö kommun instämmer i detta och menar att det är problematiskt att förslaget till ändrad lagstiftning endast tar sikte på en utvidgning av tvingande insatser gentemot barnen och de unga.

Socialnämnden i Nässjö kommun anser att den föreslagna utvidgningen av 22 § LVU även bör omfatta en utvidgning som ger möjlighet att besluta om öppna insatser utan samtycke *till vårdnadshavare*.

Det finns flera goda skäl till och argument för att vårdnadshavarna själva bör omfattas. Ett sådant är att den enskildes problem inte bara kan ses som resultatet av eget beteende. För att kunna arbeta förebyggande och påverka i rätt riktning är det viktigt att se till hela situationen runt den unge och att också kunna ställa krav på vårdnadshavarna att de tar sitt föräldransvar.

Föräldrar kan bli skadeståndsskyldiga om deras barn begår brott och det är därmed heller inte orimligt att låta dem omfattas av en skyldighet att ta del av öppna insatser om barnet exempelvis är i riskzon för att hamna i kriminalitet. Om en ung person är i farozonen för att vara på väg in i exempelvis gängkriminalitet behövs fler verktyg för att i ett tidigt skede kunna sätta tryck på föräldrarna, om socialtjänsten ska ha ännu bättre möjligheter att arbeta förebyggande och inte bara reaktivt.

Förslag till ytterligare förändring i 22 § LVU

Som lagen är formulerad idag så förutsätter en användning av bestämmelsen att den unge redan har utvecklat ett sådant beteende som avses i 3 §. Med tanke på att syftet med 22 § är att kunna arbeta förebyggande är detta problematiskt.

Om en ung person exempelvis redan har utvecklat ett kriminellt beteende kan det vara för sent att med stöd av bestämmelsen sätta in tvingande förebyggande åtgärder. Många gånger har utvecklingen då gått så långt att det redan är aktuellt med beslut om en placering, vilket gör att det så kallade ”mellantvånget” inte är användbart och inte heller fyller sitt syfte. Socialtjänsten behöver därför ges bättre verktyg att kunna agera preventivt i ett ännu tidigare skede.

Ett sätt att göra detta skulle kunna vara att i lagstiftningen ta fasta på *risk*en för att utveckla ett sådant beteende som avses i 3 § snarare än att utgå från förekomsten av ett sådant beteende i sig. Detta menar vi skulle kunna öppna upp för verkligt tidiga och förebyggande insatser som kan göra skillnad när det gäller att förhindra att exempelvis fler unga dras till kriminella miljöer.

Socialstyrelsen har i sitt förslag till ny lag inte fört in några förändringar som tar sikte på detta, utan har kvar den formulering i nuvarande lag som säger att man får besluta om öppna insatser utan samtycke om ”den som är under 20 år till följd av ett beteende som avses i 3 § kommer att behöva beredas vård enligt denna lag om beteendet fortsätter”.

Socialnämnden i Nässjö kommun föreslår att detta istället omformuleras till att gälla den som är under 20 år och till följd av *risk* för att utveckla ett sådant beteende som avses i 3 § kan antas komma att behöva beredas vård enligt LVU om förebyggande insatser inte sätts in.

Jon Rydholm
Avdelningschef

Ann-Cathrin Gunnar
Socialnämndens ordförande

§ 231

Remissvar till Socialstyrelsens författningsförslag i rapporten Öppna insatser utan samtycke

Socialnämndens beslut

Remissvaret godkänns och skickas till Socialdepartementet med kopia till kommunstyrelsen.

Sammanfattning av ärendet

Socialdepartementet har till Nässjö kommun remitterat en rapport från Socialstyrelsen som innehåller förslag till lagändringar i socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Rapporten utgör Socialstyrelsens svar på ett regeringsuppdrag (S2019/04727/FST) där myndigheten fick i uppgift att lämna förslag på författningsändringar så att barn kan få öppna insatser i fler fall och i fler situationer.

Socialförvaltningen i Nässjö har tagit fram ett förslag till remissvar som återfinns som bilaga till ärendet. I bilaga finns även remisshandlingarna från Socialdepartementet, inklusive Socialstyrelsens rapport Öppna insatser utan samtycke.

Ärendets tidigare behandling

Arbetsutskottet har behandlat ärendet 2021-12-02, § 150.

Beslutet skickas till:
Socialdepartementet
Kommunstyrelsen